

УДК [811.111+811.112.2]:373.46:34

Гідора-Шишковська А. Л.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПРАВОВОГО ЄВРОЛЕКТУ ЯК ФАХОВОЇ МОВИ

У статті розглядається термінологічна лексика європейського права в сучасних європейських мовах. Визначено особливості використання мовних засобів в юридичних актах ЄС; ознаки мови європейського права. Вивчення ряду протоколів, встановлених договорів Євросоюзу та Спільнот, директив, регламентів, рішень і т.д. дозволило виділити найуживаніші слова.
Ключові слова: термінологічна лексика європейського права, євролект, фахова мова.

Гідора-Шишковская А. Л. Характерные особенности правового евролекта как профессионального языка. – Статья.
В статье рассматривается терминологическая лексика европейского права в современных европейских языках. Определены особенности использования языковых средств в юридических актах ЕС; признаки языка европейского права. Исследование ряда протоколов, установленных договоров Евросоюза и Сообществ, директив, регламентов, решений и т.д. позволило выделить наиболее употребительные слова.

Ключевые слова: терминологическая лексика европейского права, евролект, профессиональный язык.

Gidora-Shyshkovska A. L. Characteristic features of legal eurolect as professional language. – Article.

The article deals with terminology of European Law in modern European language. It is defined peculiarities of using language means in the EU legal acts; the features of European law language. The study a number of reports, protocols, established by the European Union treaties and agreements, directives, regulations and decisions etc, help to define the most frequently used words.

Key words: terminology lexeme of European law, eurolect, professional language.

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції вивчення термінологічної лексики європейського права в європейських мовах є на часі. Мета статті – виділити характерні риси євро мови як фахової; визначити лінгвальні особливості ознак мови Європейського права; виокремити семантичні процеси, які відбуваються в термінологічній лексиці.

Феномен євролекту є наслідком процесів семантичної взаємодії мов на теренах Західної Європи, які зумовили утворення цієї нової інтернаціональної мовної сутності [8]. Ним часто називають мову текстів Європейського Союзу, хоча це визначення є значною мірою умовним, оскільки згадані тексти публікуються не однією мовою.

Місце та значення мови ЄС в системі фахових мов знаходиться у центрі термінознавчих розвідок. Зараз відбувається становлення нового напрямку лінгвістичних досліджень – євролінгвістики (Eurolinguistik), і зумовлених нею понять євролект (Eurolect), євромова (Eurospeak), єврожаргон (Eurojargon), євротекст (Eurotext), євронім (Euronym) [3; 6].

Компетентні інституції Євросоюзу розробили вимоги до мови законодавчих актів ЄС, зокрема [9]:

- 1) послуговуватимуться унормованими термінами для позначення спеціальних понять ЄС;
- 2) дотримуватимуться спеціальних вимог до мови законодавчих актів ЄС;
- 4) відмовляться від жаргонізмів, «модних слів», термінології національних правничих систем;
- 5) відмовляться від латинських виразів, вжитих в переносному значенні, або в такому, що не відповідає смислу загальноприйнятих юридичних понять.

Євролект як підсистема в системі національної мови пов'язана з існуванням Євросоюзу. Ця

підмова має притаманну їй лексику, фразеологію, систему скорочень [8].

До ключових ознак мови європейського права, ми відносимо такі лінгвальні особливості:

1) спеціальні юридичні терміни європейського права:

- англ. Eurocorps, укр. Єврокорпус, фр. Eurocorps, нім. Eurokorps;
- англ. EUROFOR, укр. ЄВРОФОР, фр. EUROFOR, нім. EUROFOR;
- англ. Euroland, укр. Євроленд, фр. Euroland, нім. Euroland;

2) скорочення:

- англ. ACP-EU trade agreements, укр. торгові угоди між АКТ і ЄС, фр. accords commerciaux ACP-UE, нім. AKP-EU-Handelsabkommen;

3) номенклатурні одиниці:

- Agenda 2000, Порядок денний 2000, Програма 2000, Agenda 2000, Agenda 2000;

4) терміни з інших терміносистем тощо.

- англ. annual price fixing proposal [of the Commission in CAP], укр. щорічна пропозиція стосовно фіксації цін [Комісії в межах САП], фр. propositions annuelles de fixation de prix annuelle Preisfestsetzungsvorschläge;

- англ. anti-inflationary moves, укр. антиінфляційні заходи, фр. action anti-inflationnistes, нім. Maßnahmen zur Bekämpfung der Inflation.

Сукупність властивостей мови юридичних актів ЄС та запропонований Л. Гофманом [7] принцип горизонтального структурування (приналежність фахової мови до певної галузі) та вертикального розшарування фахових мов (розподіл фахових мов на шари за рівнем їх змістовної спеціалізації), дозволяють виокремити її до окремої фахової субмови – фахової мови європейського права [6].

Щодо особливостей використання мовних засобів в правових актах ЄС слід зазначити використання стилістично нейтральних фразеологізмів [5, 16]; повтор однокоренових слів у межах одного словосполучення (тавтологія); переважне використання простих речень (розповідних, поширених, повних), відсутність питальних та окличних речень; серед складних речень переважають безполучникові та складнопідрядні речення з підрядними означальними, умовними, причини та мети; значна кількість речень з однорідними членами [1, 131].

Мовні засоби в правових документах утворюють замкнуту систему, каркас якої утворюють одиниці трьох рівнів: лексичного, морфологічного та синтаксичного.

На лексичному рівні, крім загальноновживаних та нейтральних слів, виокремлюють [4, 79]:

1) слова та словосполучення, що використовуються переважно в юридичних документах: *protect the rights and freedoms* – захищати прав та свободи, *ensure quality* – забезпечувати рівність та ін.;

2) терміни, професіоналізми та словосполучення термінологічного характеру, що зумовлено змістом правових документів: *laws* – законодавство, *ratify* – ратифікувати та ін.

Слово в загальному та фаховому вжитку може позначати різні поняття:

or unusually large transactions and all unusual patterns of transactions which have no apparent economic or visible lawful purpose [2005/60/EC].

...чи незвичні великі операції та всі незвичні схеми операцій, які не мають очевидної економічної чи юридичної мети.

Термін «*transaction*» відноситься лише до однієї галузі й має багато відповідників, зокрема: «*угода*» (заг.), «*операція*» (банк.), «*протокол*» (дипл.), «*господарська операція*» (бухг.), «*вирішення спору сторін шляхом компромісу чи угоди*» (юр.). Контекстуальне оточення відіграє важливу роль в актуалізації необхідного значення або компоненту значення. У нашому випадку мовний маркер *economic* – економічний детермінує значення *transaction* як операція.

Вивчення ряду протоколів, встановлених договорів Євросоюзу та Спільнот, директив, регламентів та рішень, а також багатомовних словників термінів договорів та згод, англійських термінологічних словників, словників правової лексики дозволило виділити найбільш часто використовувані слова. Найпопулярнішим стосовно держав, які входять у Європейський Союз, стало слово *European/європейський*. Проаналізуємо це слово, яке доволі часто зустрічається у спеціальній лексиці права ЄС, яке має переважно термінологічне значення. Зокрема, прикметник *European* є першим компонентом термінологічних словосполучень, які означають:

1. Правові, політико-правові органи:
англ. European Parliament, укр. Європейський парламент, фр. Parlement européen, нім. Europäisches Parlament;

англ. The European Council, укр. Рада Євросоюзу, фр. Conseil européen, нім. Europäischer Rat;

англ. The European Commission, укр. Європейська комісія, фр. Commission européenne (La Commission), нім. Europäische Kommission (DieKommission);

англ. The European Court of Justice/The European Communities Court, укр. суд Європейських спільнот, Європейський Суд (ЄС), фр. Cour de justice européenne (CJE), нім. Europäischer Gerichtshof (EuGH),

2. Правові поняття: англ. European Convention, укр. Європейська конвенція, фр. Convention européenne, нім. Europäischer Konvent.

3. Правові видання:

Англ. Official Journal of the European Communities (OJ), укр. Офіційний вісник Європейських спільнот [до 1992 р.] (OB), фр. Journal officiel des Communautés européennes (JO), нім. Amtsblatt der Europäischen Gemeinschaften (AB).

Отже, лексема *European* /європейський/ européennes / Europäischen як перший компонент термінологічних словосполучень, свідчить:

– про приналежність конкретній міжнародній структурі;

– про специфічність цих правових інстанцій, про характер унікальності, притаманному цим виразно новим політико-правовим інститутам.

Іншими частотними компонентами терміносполучень *united/єдиний* та *Union/союз*. Терміноелемент *Union* є як першим, так і останнім компонентом термінологічних словосполучень:

Англ. European Union (EU), укр. Європейський Союз (ЄС), фр. Union européenne (UE), нім. Europäische Union (EU).

Англ. Citizenship of the Union, укр. громадянство Союзу, фр. citoyenneté de l'Union, нім. Unionsbürgerschaft.

Англ. Council of the European Union, укр. Рада Європейського Союзу, фр. Conseil de l'Union Européenne, нім. Rat der Europäischen Union;

Англ. customs union, укр. митний союз, фр. union douanière, нім. Zoll union.

Англ. economic and monetary union (EMU), укр. економічний та монетарний союз; економічний та валютний союз, фр. union économique et monétaire, нім. Wirtschafts und Währungsunion.

При утворенні термінологічної лексики в умовах єдиної політики ЄС активно використовується прикметник *common/загальний*:

Англ. Common position, укр. ухвалювати спільні позиції, фр. arrêter des positions communes, нім. Gemeinsame Standpunkte annehmen.

Англ. *commonaction*, укр. спільна діяльність, фр. *actionencommun*, нім. *Gemeinsames Vorgehen*.

Англ. *Common Agricultural Policy (CAP)*, укр. спільна аграрна політика (САП), фр. *politique agricole commune (PAC)*, нім. *Gemeinsame Agrarpolitik (GAP)*;

Англ. *commonbanking market* укр. спільний ринок банківських послуг, фр. *marchebancaire commun*, нім. *Gemeinsamer Bankenmarkt*.

Англ. *commoncommercial policy*, укр. спільна торгівельна політика, фр. *politiquecommerciale commune*, нім. *Gemeinsame Handels politik*.

Англ. *commoncustomstariff*, укр. спільний митний тариф, фр. *tarifdouanier commun*, нім. *Gemeinsamer Zolltarif*.

План змісту євролекту відбиває спільність концептуальних картин світу мовних спільнот, які

використовують його як підсистему національних мов для спеціальних цілей спілкування у сферах компетенції Європейського Союзу. У плані вираження євролекту наявні як спільні одиниці (так звані євролексеми або євроніми), які є результатом еквівалентного взаємоперекладу і прямих запозичень, так і відмінні одиниці (гетеролексеми), котрі відбивають асиметрію планів вираження контактуючих мов Євролекту репрезентує єдність плану змісту за умов множинності планів вираження [5].

Таким чином, термінологія ЄС формувалася з різних мов ЄС. Кожна європейська мова внесла свій вклад. У результаті інтеграційних процесів терміни відображають нові значення. Перспективою подальшого дослідження є подальший лексико-термінологічний аналіз юридичних актів ЄС на матеріалі європейських мов.

Література

1. Власенко С. В. Перевод юридического текста: когнитивные особенности номинации и реалии-профессионализмы в языковой паре английский-русский / С.В. Власенко // Филологические науки в МГИМО. – М. : Сборник научных трудов МГИМО, 2005. – № 21 (37). – С. 131.
2. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України: дис. канд. філол. наук: 10.02.16 / Д. С. Касяненко. – К., 2011. – 259 с.
3. Романченко В. І. Лінгвістичні аспекти становлення терміносистеми правових документів Європейського Союзу (на матеріалі німецької та шведської мов): автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / В. І. Романченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2013. – 16 с.
4. Сыроваткин С. Н. Теория перевода в аспекте функциональной лингвистики / С. Н. Сыроваткин. – Калинин, 1978. – С. 79.
5. Эльгер П. А. Исследование стилистических особенностей юридической документации на материалах англоязычных правовых документов: диссертация / П. А. Эльгер – Караганда: Изд-во КарГУ им. Е. А. Букетова, 2007. – С. 16.
6. Коробейнікова Д. С. Мова ЄС – Євролект чи переклад? / Д. С. Коробейнікова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2010_31Z56_61.pdf.
7. Hoffmann L. Kommunikations mittel Fachsprache: Eine Einfuhrung / L. Hoffmann. – Tubingen: GunterNaer, 1985. – 307 p.
8. Чередниченко О. І. Євролект: термінологія і переклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/evrolect>.